

AGHAGH UNIVERSITY OF SCIENCE
AND TECHNOLOGY

Nazwa modułu zajęć: Rachunek Prawdopodobieństwa ( )

Rok akademicki: 2019/2020   Kod: AMAT-2-013-MZ-s   Punkty ECTS: 4

Wydział: Matematyki Stosowanej

Kierunek: Matematyka   Specjalność: Matematyka w zarządzaniu

Poziom studiów: Studia II stopnia   Forma studiów: Stacjonarne

Język wykładowy: Polski   Profil: Ogólnoakademicki (A)   Semestr: 0

Strona www: —

Prowadzący moduł: prof. dr hab. inż. Szkutnik Zbigniew (szkutnik@agh.edu.pl)

Treści programowe zapewniające uzyskanie efektów uczenia się dla modułu zajęć

Rozszerzony kurs rachunku prawdopodobieństwa. Rozkłady warunkowe. Twierdzenia graniczne. Łańcuch Markowa. Przykłady procesów stochastycznych.

Opis efektów uczenia się dla modułu zajęć

Kod MEU	Student, który zaliczył moduł zajęć zna i rozumie/potrafi/jest gotów do	Powiązania z KEU	Sposób weryfikacji i oceny efektów uczenia się osiągniętych przez studenta w ramach poszczególnych form zajęć i dla całego modułu zajęć
Wiedza: zna i rozumie			
M_W001	ma pogłębioną wiedzę z opartego na teorii miary rachunku prawdopodobieństwa ze szczególnym uwzględnieniem warunkowej wartości oczekiwanej i twierdzeń granicznych i rozumie jego związki z innymi działami matematyki	MAT2A_W09, MAT2A_W01, MAT2A_W02	Aktywność na zajęciach, Kolokwium, Odpowiedź ustna
Umiejętności: potrafi			

M_U001	zna główne techniki dowodzenia twierdzeń rachunku prawdopodobieństwa wykorzystujące aparat teorii miary i funkcji zespolonych i potrafi je stosować	MAT2A_U03, MAT2A_U07, MAT2A_U14, MAT2A_U01, MAT2A_U13, MAT2A_U04, MAT2A_U02	Aktywność na zajęciach, Kolokwium, Odpowiedź ustna
M_U002	Zna podstawowe modele probabilistyczne i potrafi je stosować w zagadnieniach praktycznych	MAT2A_U18, MAT2A_U16, MAT2A_U11	Aktywność na zajęciach, Kolokwium, Odpowiedź ustna
Kompetencje społeczne: jest gotów do			
M_K001	rozumie ograniczoność własnej wiedzy i potrzebę dalszego kształcenia	MAT2A_K01, MAT2A_K02	Aktywność na zajęciach, Odpowiedź ustna

Liczba godzin zajęć w ramach poszczególnych form zajęć

Suma	Forma zajęć dydaktycznych										
	Wykład	Ćwiczenia audytoryjne	Ćwiczenia laboratoryjne	Ćwiczenia projektowe	Konwersatorium	Zajęcia seminaryjne	Zajęcia praktyczne	Zajęcia terenowe	Zajęcia warsztatowe	Prace kontrolne i przejściowe	Lektorat
60	30	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Matryca kierunkowych efektów uczenia się w odniesieniu do form zajęć i sposobu zaliczenia, które pozwalają na ich uzyskanie

Kod MEU	Student, który zaliczył moduł zajęć zna i rozumie/potrafi/jest gotów do	Forma zajęć dydaktycznych										
		Wykład	Ćwiczenia audytoryjne	Ćwiczenia laboratoryjne	Ćwiczenia projektowe	Konwersatorium	Zajęcia seminaryjne	Zajęcia praktyczne	Zajęcia terenowe	Zajęcia warsztatowe	Prace kontrolne i przejściowe	Lektorat
Wiedza: zna i rozumie												
M_W001	ma pogłębioną wiedzę z opartego na teorii miary rachunku prawdopodobieństwa ze szczególnym uwzględnieniem warunkowej wartości oczekiwanej i twierdzeń granicznych i rozumie jego związku z innymi działami matematyki	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Umiejętności: potrafi												

M_U001	zna główne techniki dowodzenia twierdzeń rachunku prawdopodobieństwa wykorzystujące aparat teorii miary i funkcji zespolonych i potrafi je stosować	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M_U002	Zna podstawowe modele probabilistyczne i potrafi je stosować w zagadnieniach praktycznych	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompetencje społeczne: jest gotów do												
M_K001	rozumie ograniczoność własnej wiedzy i potrzebę dalszego kształcenia	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Nakład pracy studenta (bilans punktów ECTS)

Forma aktywności studenta	Obciążenie studenta
Udział w zajęciach dydaktycznych/praktyka	60 godz
Przygotowanie do zajęć	30 godz
Samodzielne studiowanie tematyki zajęć	20 godz
Egzamin lub kolokwium zaliczeniowe	2 godz
Sumaryczne obciążenie pracą studenta	112 godz
Punkty ECTS za moduł	4 ECTS

Pozostałe informacje

Szczegółowe treści kształcenia w ramach poszczególnych form zajęć (szczegółowy program wykładów i pozostałych zajęć)

Wykład

1. Przypomnienie pojęcia wektora losowego, w szczególności wektora o wielowymiarowym rozkładzie normalnym oraz transformacje wektorów losowych. Sigma-podciąta i częściowa informacja, prawdopodobieństwo warunkowe względem sigma-ciała, twierdzenie o istnieniu regularnych rozkładów warunkowych (bd).

2. Przypadki szczególne regularnych rozkładów warunkowych: wektory o rozkładach ciągłych, dyskretnych i przypadek mieszany. Rozkład ujemny dwumianowy i jego interpretacje aktuarialne.

3. Warunkowa wartość oczekiwana (WWO) względem sigma-ciała: definicja, istnienie, związek z regularnymi rozkładami warunkowymi, własności.

4. Własności WWO (c.d.), przykłady zastosowań, funkcja regresji.

5. Przypomnienie pojęć zbieżności z prawdopodobieństwem jeden i zbieżności według

prawdopodobieństwa dla zmiennych losowych, twierdzenie Scheffego, słaba zbieżność.

6.Lemat Słuckiego, konstrukcja Skorochoda, charakteryzacje słabej zbieżności.

7.Funkcje charakterystyczne zmiennych losowych i ich własności.

8.Własności funkcji charakterystycznych (c.d.). W szczególności: twierdzenie Riemanna-Lebesgue'a i twierdzenie Levy'ego-Cramera.

9.Centralne twierdzenia graniczne Lindeberga-Levy'ego, Moivre'a-Laplace'a, Lindeberga (bd) i Lapunowa.

10.Słaba zbieżność wektorów losowych, funkcje charakterystyczne wektorów losowych, wielowymiarowy zdegenerowany rozkład normalny, twierdzenie Cramera-Wolda, twierdzenie Lindeberga-Levy'ego dla wektorów losowych.

11.Rozkład wielomianowy i jego asymptotyka, zbieżność wektorów losowych według prawdopodobieństwa i z prawdopodobieństwem jeden, twierdzenie Riesz.

12.Twierdzenie o odwzorowaniu ciągłym (czyli o zbieżności transformowanych ciągów wektorów losowych), rozkłady form kwadratowych wektorów normalnych, zastosowanie do zbadania asymptotyki „statystyki chi-kwadrat”, asymptotyczna normalność, metoda delta.

13.Łańcuchy Markowa: definicje i podstawowe własności.

14.Pojęcie i przykłady procesów stochastycznych: twierdzenie Kołmogorowa o istnieniu procesu (bd), funkcje wartości oczekiwanej i autokowariancji, procesy stacjonarne, procesy gaussowskie, proces Poissona, proces Ornsteina-Uhlenbecka, proces Wienera.

Ćwiczenia audytoryjne

Program ćwiczeń pokrywa się z programem wykładów

Rozwiązywanie zadań dotyczących treści przekazywanych na kolejnych wykładach.

Metody i techniki kształcenia:

Wykład: Wykład jest klasycznym wykładem tablicowym. Mile widziana aktywność studentów podczas wykładu – np. zadawanie pytań wykładowcy.

Ćwiczenia audytoryjne: Podczas zajęć audytoryjnych studenci na tablicy rozwiązują zadane wcześniej problemy. Prowadzący na bieżąco dokonuje stosowanych wyjaśnień i moderuje dyskusję z grupą nad danym problemem.

Warunki i sposób zaliczenia poszczególnych form zajęć, w tym zasady zaliczeń poprawkowych, a także warunki dopuszczenia do egzaminu:

dwa zaliczenia poprawkowe

Zasady udziału w poszczególnych zajęciach, ze wskazaniem, czy obecność studenta na zajęciach jest obowiązkowa:

Wykład:

- Obecność obowiązkowa: Tak

- Zasady udziału w zajęciach: Studenci uczestniczą w zajęciach poznając kolejne treści nauczania zgodnie z sylabusem przedmiotu. Studenci winni na bieżąco zadawać pytania i wyjaśniać wątpliwości. Rejestracja audiowizualna wykładu wymaga zgody prowadzącego.

Ćwiczenia audytoryjne:

- Obecność obowiązkowa: Tak

- Zasady udziału w zajęciach: Studenci przystępując do ćwiczeń są zobowiązani do przygotowania się w zakresie wskazanym każdorazowo przez prowadzącego (np. w formie zestawów zadań). Ocena pracy studenta może bazować na wypowiedziach ustnych lub pisemnych w formie kolokwium, co zgodnie z regulaminem studiów AGH przekłada się na ocenę końcową z tej formy zajęć.

Sposób obliczania oceny końcowej

Ocena końcowa jest oceną zaliczenia ćwiczeń audytoryjnych.

Sposób i tryb wyrównywania zaległości powstałych wskutek nieobecności studenta na zajęciach:

Student powinien zgłosić się do prowadzącego w celu ustalenia indywidualnego sposobu nadrobienia zaległości.

Wymagania wstępne i dodatkowe, z uwzględnieniem sekwencyjności modułów

Zaliczony „Wstęp do rachunku prawdopodobieństwa”

Zalecana literatura i pomoce naukowe

1. Jakubowski J., Sztencel R. - *“Wstęp do teorii prawdopodobieństwa”*, Script, 2001..
2. Billingsley, P. - *“Prawdopodobieństwo i miara”*, PWN, 1987.
3. Feller, W. - *“Wstęp do rachunku prawdopodobieństwa”*, tom I, II, PWN, 1977..

Publikacje naukowe osób prowadzących zajęcia związane z tematyką modułu

1. Nosek, Konrad; Szkutnik, Zbigniew Change-point detection in a shape-restricted regression model; *Statistics* 48, No. 3, 641-656 (2014).
2. Szkutnik, Zbigniew; Grzyb, Łukasz; A note on consistent estimation of Kullback-Leibler discrepancy in Poisson regression; *J. Stat. Plann. Inference* 142, No. 6, 1619-1622 (2012).
3. Szkutnik, Zbigniew; On the Durbin-Wagle randomization device and some of its applications; *J. Multivariate Anal.* 109, 103-108 (2012).
4. Majerski, P.; Szkutnik, Z.; A note on asymptotic expansions for the power of perturbed tests; *J. Stat. Plann. Inference* 141, No. 12, 3736-3743 (2011).
5. Szkutnik, Zbigniew; A note on minimax rates of convergence in the Spektor-Lord-Willis problem; *Opusc. Math.* 30, No. 2, 203-207 (2010).
6. Majerski, Piotr; Szkutnik, Zbigniew
Approximations to most powerful invariant tests for multinormality against some irregular alternatives; *Test* 19, No. 1, 113-130 (2010).
7. Nosek, K.; Szkutnik, Z.; A power study of k-linear-r-ahead recursive residuals test for change-point in finite sequences; *J. Stat. Comput. Simulation* 78, No. 11-12, 1201-1213 (2008).
8. Dudek, Anna; Szkutnik, Zbigniew; Minimax unfolding spheres' size distribution from linear sections; *Stat. Sin.* 18, No. 3, 1063-1080 (2008).
9. Szkutnik, Zbigniew; Unfolding spheres size distribution from linear sections with B-splines and EMDS algorithm; *Opusc. Math.* 27, No. 1, 151-165 (2007).
10. Szkutnik, Zbigniew
B-splines and discretization in an inverse problem for Poisson processes.

J. Multivariate Anal. 93, No. 1, 198-221 (2005).

Informacje dodatkowe

Brak